

**BASIN ve HALKLA İLİŞKİLER
MÜŞAVİRLİĞİ**

Gazete Kupürleri

11.05.2026

KARAYOLUYLA UMRE YOLCULUĞU: 6.500 KM'LİK MANEVİ BİR SEFER

KÂBE'YE GİDEN YOL

YAKLAŞIK 6 BİN 500 KİLOMETRELİK KARAYOLUYLA YAPTIĞIMIZ UMRE YOLCULUĞUNDA, HER SINIR KAPISI AYRI BİR SABIR, HER DURAK AYRI BİR TEFEKKÜR VESİLESİ OLDU. KÂBE'Yİ İLK GÖRDÜĞÜMÜZ ANDA İSE TÜM YORGUNLUKLARIMIZ SİLİNİP GİTTİ.

GEZİ

NURULLAH ÖZER
nurullah-1977@hotmail.com

27 Mart Cuma günü altı arkadaşın niyeti ederek çıktığı Umre yolculuğuna, İznit'te katıldığım Üstadı anma programı sebebiyle biraz geçikmeli dahil oldum. Gece 01.30'da uçakla Adana'ya ulaştım. Arkadaşlarım beni havalimanından almasının ardından, sabah saat 07.30 civarında Hatay Reyhanlı Çilvegözü Sınır Kapısı'na vardık. Böylece yaklaşık 6.500 kilometrelik uzun ve meşakkatli, fakat bir o kadar da anlamlı yolculuğumuz başlamış oldu.

Yolculuk öncesinde Suudi Arabistan vizesini internet üzerinden kolaylıkla aldık. Bir yıllık, çok girişli ve 90 gün kalış hakkı tanıyan vize için yaklaşık 107 dolar ödeme yaptık. Başvuru süreci oldukça pratikti; kısa süre içerisinde sonuç e-posta adresimize ulaştı. Ayrıca Medine'de Ravza ziyareti için randevumuzu da önceden aralar planlamamızı tamamladık.

SINIRLAR VE YOLLAR

Türkiye tarafındaki işlemler oldukça hızlı ilerledi. Çilvegözü'nden çıkış yaptıktan sonra Suriye'deki Bab el-Hava Sınır Kapısı'na geçtik. Burada kişi başı vize (25 dolar) ve araç geçiş işlemleri (araç için 50 dolar, 31 Mart itibarıyla 100 dolar) yapıldı. Suriye'ye girişin ardından yolculuğumuzun en dikkat edilmesi gereken kısmı başladı. Bu noktada en önemli tavsiyem, Suriye geçişinin mutlaka gündüz yapılmasıdır. Güvenlik açısından ciddi bir problem yaşamamış olsak da yolların bozuk olması, yol çizgilerinin bulunmaması ve sürücülerin riskli araç kullanımı dikkat gerektiriyor.

Suriye'den çıkışta 5 dolar araç için çıkış ücreti alınıyor, ardından Ürdün'ün Nassib Sınır Kapısı'na ulaştık. Burada işlemler biraz daha uzun sürdü. Araç tamamen boşaltılarak hem eşyalar, hem de araç detaylı X-ray taramasından geçirildi. Türk vatandaşlarına vize uygulanmıyor, ancak araç için zorunlu sigorta yaptırılıyor. (80 dolar)

SUUDİ ARABİSTAN'A GİRİŞ

Suudi Arabistan sınır kapısında işlemler daha sistemli ve hızlı ilerledi. Pasaport ve vize kontrollerinin ardından araç ve eşyalar detaylı aramadan geçirildi. Gerekli işlemleri tamamladıktan sonra artık mübarek topraklara giriş yapmaya olduk. Burada araç için sigorta isteniyor. (287 Sar)

MEDİNE'DE İHRAMA GİRDİK

Tebük üzerinden ilerleyerek Medine'ye ulaştık. Burada Zuhuley Mikatı sınırında bulunan Mescid-i Âbâr-ı Alide ihrama girerek niyetimizi yaptık ve Mekke yoluna koyulduk. İhramlarımızı kuşanıp niyetimizi yaptıktan sonra, tekbirler, tehliller ve salavlatlar eşliğinde kalplerimizde tarifiş bir heyecanla yola koyulduk. Her adımda artan bir manevi coşkuyla, sanki bütün âlemin merkezi olan Kâbe'ye doğru değil de kendi özümüzde, hakikatin kalbine doğru ilerlediğimizi hissediyorduk. Duaların, zikirlerin ve için yakarışların eşlik ettiği bu yolculuk, sadece mesafeleri değil, gönüller arasındaki perdeleri de bir bir aralıyordu.

Yaklaşık 450 kilometrelik yolculuğun ardından Mekke'ye ulaştığımızda, Türkiye'den çıkışımızdan itibaren yaklaşık 36 saat geçmişti. Otelimize yerleşir yerleşmez, büyük bir heyecanla Kâbe'ye doğru yola çıktık.

KÂBE İLE İLK BULUŞMA

Yatsı vaktiydi ve Harem-i Şerif son derece kalabalıktı. Buna rağmen büyük bir huzur ve kolaylık içinde tavaf alanına ulaşabildik. Umre tavafımızı yaparken yaşadığımız duyguları tarif etmek gerçekten zor. Ardından sayımızı tamamlayarak traş olduktan sonra Umremizi gerçekleştirdik. Kâbe'yi görmek, insanın kendini âdetâ dünyanın merkezinde hissetmesine vesile oluyor. Oyl boyunca yaşanan tüm yorgunluk ve zorluklar, bu anın manevi derinliği karşısında anlamını yitiriyor.

MEKKE'YE VEDA

Mekke'de bulunduğumuz süre boyunca namazlarımız mümkün oldu.

kadim mabette bulunmak, geçmişin izlerini derinden hissetmek açısından oldukça etkileyiciydi. Ancak şehir genelinde yaşanan izleri hâla çok belirgin, yıkık binalar ve hasarlı araçlar dikkat çekiyor. Şanlı Emevî Camii'nin avlusuna adım attığımızda, sadece bir tarihî mekân değil, aynı zamanda derin bir fikir mirasını izlerine de yaklaştığımızı hissettik. Bu kadim mabedin sınırlarında dolaşırken, 1911 yılında burada irad edilen ve İslâm dünyasının halini bitiren açıklığıyla ortaya koyan Bediüzzaman Said Nursî'nin hutbesi zihinimize yeniden yankılanıyordu.

Henüz otuz beş yaşında bir âlimin, on bin kişilik bir cemaat karşısında, üstelik yüzlerce âlimin huzurunda irtica ile dile getirdiği hakikatleri düşünmek, insani derin bir tefekkür sevk ediyor. O gün dile getirilen, İslâm toplumlarını geri bırakan temel hastalıkların üzerinden bir asırdan fazla zaman geçmiş olmasına rağmen hâlâ büyük ölçüde varlığını sürdürdüğünü müşahade etmek ise kalpte ayrı bir hüznün birakıyor.

SESSİZ MUHASEBE

Caminin içinde atılan her adımda, geçmiş ile bugün arasında görünen bir köprü kuruluyor sanki. Bir yanda âlimin, hikmetin ve dâhil çağrısının yankıları; diğer yanda bu çağrının ne ölçüde karşılık bulduğuna dair sessiz bir muhasebe... Bu atmosferde insan, sadece bir ziyaret gerçekleştiriyor; aynı zamanda kendi dünyasına, içinde bulunduğu ümmete ve geleceğe dair derin bir sorgulamanın içine de giriyor.

"KARDESİLERİMİZE SELÂM SÖYLEYİN"

Burada bizi en çok etkileyen şeylerden biri Suriyelilerin Türkiye karşı gösterdiği samimiyet ve misafirperverlikti. Caminin girişinde bir Suriyeli ağabeyin ısrarla bizi evine davet etmesi, ıkranda bulunmak istemesi unutulmaz anılardan biri oldu. Aynı şekilde görevli turizm polislerinin Türkçe bilmesi ve yardımcı olmaları da dikkat çekiydi. Bizden tüm Türkiye'leli kardeşlerimize selâm söyleyin bilere dua etmelerini demesi gerçekten çok etkileyiciydi.

SONUÇ: UNUTULMAZ BİR YOLCULUK

Karayoluyla Umre yolculuğu, zahmetli olduğu kadar derin anlamlar barındıran bir tecrübe. Her kilometresi ayrı bir sabır, her durağı ayrı bir ıbet ve her anı ayrı bir manevi kazanım... Netice itibarıyla, bu yolculuk sadece fiziki bir seyahat değil, aynı zamanda insanın kendi içine yaptığı uzun ve anlamlı bir yolculuk olarak hafızalarda yerini alıyor.

EMEVİ CAMİİ

Dönüş yolculuğu, gidise göre daha hızlı geçti. Sınır kapılarındaki kontroller daha azdı. Şanlı mola vererek Emevî Camii'nde öğle namazını kıldık. Bu

111 hafız icazet aldı

DIYARBAKIR'IN Kayapınar İlçe **Müftülüğüne** bağlı Kur'an kurslarında hafızlık eğitimlerini tamamlayan 111 hafız için icazet merasimi düzenlendi. 12'si erkek, 99'u kız öğrenciler için ayrı ayrı

düzenlenen icazet merasiminde hafız ve hafizeler icazetlerini aldı. Erkek hafızlar için icazet programı merkez Kayapınar ilçesi Hazreti Ali **Cami'**nde düzenlendi. Hafızların Kur'an-ı Kerim tilavetlerinin ardından Diyarbakır İl **Müftüsünün** de katılımıyla belgeler hafızlara takdim edildi. Hafizeler için ise düzenlenen icazet merasimi Kayapınar İlçe **Müftülüğü** Konferans Salonu'nda gerçekleşti. Kur'an-ı Kerim tilavetiyle başlayan merasimde konuşmaların ve yapılan duaların ardından protokol üyeleri tarafından hafizelere icazet belgeleri takdim edildi. **Haber Merkezi**

ÇAĞ AÇAN EVLAT YETİŞTİRDİ

Fatih'in annesi Hüma Hatun dualarla anıldı

Osmanlı padişahı 2. Murat'ın eşi, Fatih Sultan Mehmet'in annesi Hüma Hatun, vefatının 577. yılında kabri başında dualarla anıldı. Kültür ve Turizm Bakanlığı Vakıflar Genel Müdürlüğü Bursa Bölge Müdürlüğü ile Bursa İl Müftülüğünce, Anneler Günü dolayısıyla Muradiye Külliyesi'ndeki Hüma Hatun Türbesi'nde anma töreni düzenlendi. Burada konuşan Vakıflar Bursa Bölge Müdürü Haluk Yıldız, şunları dile getirdi: "Peygamber Efendimiz övgülerine mazhar olmuş Fatih Sultan Mehmet Han'ı dünyaya getiren Hüma Hatun annemizi, yine Hayme Ana'yı, Halime Hatun'u, Malhun Hatun'u, Nilüfer Hatun'u, Gülçiçek Hatun'u, Devlet Hatun'u, Emine Hatun'u rahmetle, minnetle ve duayla anıyoruz." Konuşmaların ardından dua edildi, Kur'an-ı Kerim okundu.

VAKIF ESERLERİ, ZARAFETİN EN GÜZEL ÖRNEKLERİ ARASINDA YER ALIYOR...

“VAKIF ANLAYIŞI, YARDIMLAŞMA VE İYİLİK ÜZERİNE KURULU”

EDIRNE Vakıflar Bölge Müdürü Ahmet Saraç, vakıf medeniyetinin yalnızca taş ve tuğladan oluşan yapılardan ibaret olmadığını belirterek, vakıf anlayışının yardımlaşma, dayanışma ve iyilik üzerine kurulu olduğunu dile getirdi. Edirne Vakıflar Bölge Müdürü Ahmet Saraç, Edirne'nin Selimiye Camisi başta olmak üzere vakıf medeniyetinin mimari zarafetini yansıtan eserleriyle adeta açık hava müzesi konumunda olduğunu söyledi. Saraç, AA muhabirine, Vakıflar Haftası'nın bu yıl "Mimari ve Zarafette Vakıf Medeniyeti" temasıyla kutlandığını belirtti. Vakıf medeniyetinin yalnızca taş ve tuğladan oluşan yapılardan ibaret olmadığını ifade eden Saraç, vakıf anlayışının yardımlaşma, dayanışma ve

iyilik üzerine kurulu olduğunu dile getirdi. Edirne'nin Selimiye, Eski ve Üç Şerefeli camileri başta olmak üzere hanlar, hamamları ve tarihi yapılarıyla vakıf kültürünün en güçlü şekilde hissedildiği şehirlerden biri olduğunu aktaran Saraç, "Her yıl Mayıs ayının ilk haftasında Vakıf Haftamızı kutluyoruz. Bu yılki haftamızın teması da 'Mimari ve Zarafette Vakıf Medeniyeti'. Bu zarafetin en güzel örnekleri de tabii bizim şehrimiz Edirne'de. Başta Selimiye Camisi olmak üzere bu zarafete uygun çok fazla yapımız mevcut."

SELİMİYE, ESKİ VE ÜÇ SEREFELİ CAMİLERİ...

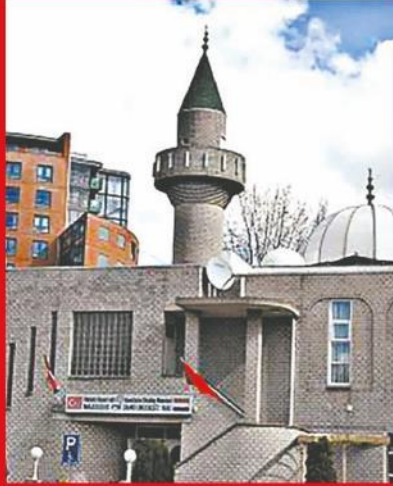
Saraç, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyon çalışmalarının yanı sıra sosyal yardımlaşma faaliyetlerinin de sürdüğüünü belirtti. Muhtaç vatandaşlara yönelik kuru gıda yardımlarının düzenli olarak devam ettiği

ni bildiren Saraç, öksüz, yetim ve ihtiyaç sahibi vatandaşlara maas desteği sağlandığını, Kur'an kursu öğrencilerine destek verildiğini ve öğrencilere burs imkânı sunulduğunu kaydetti. Ramazan ayında Edirne ve Kırklareli'nde 29 gün boyunca iftar programları düzenlendiğini aktaran Saraç, vakıf hayır şartları kapsamında hastanede tedavi gören vatandaşlara meyve ikramında bulunduğunu söy-

ledi. Ramazan Bayramı'nda ihtiyaç sahibi çocuklara giyecek yardımı yapıldığını dile getiren Saraç, Kurban Bayramı için de benzer destek çalışmalarının sürdüğünü ifade etti. Gecen yıl ihtiyaç sahibi çocuklara yönelik sünnet şöleni düzenlendiğini anımsatan Saraç, bu yıl da sosyal yardımlaşma vakıflarından destek alan çocuklar için sünnet merasimleri gerçekleştirileceğini sözlerine ekledi.

Hollanda'da cami imamına bıçaklı saldırı

Avrupa'da İslamofobianın en yüksek olduğu ve İslam karşıtı PEGİDA'nın etkin olduğu Hollanda'da bir cami imamına çirkin bir saldırı yapıldı. Hollanda'nın Güney Hollanda bölgesindeki Maassluis kentinde bir imam, cami yakınında meydana gelen bıçaklı saldırıda yaralandı.

Polisin açıklamasına göre olay, cuma akşamı yerel saatle yaklaşık 18.30'da Hollanda Diyanet Vakfı'na (HDV) bağlı Maassluis Yeni Cami yakınlarında yaşandı. Yerel medya kuruluşlarının aktardığına göre imamın kulağının arkasında kesik oluştu. Sağlık ekiplerinin olay yerindeki ilk müdahalesinin ardından imam hastaneye kaldırıldı. İsmi açıklanmayan

imamın hayati tehlikesinin olmadığı belirtildi. Polis, saldırının nedenine ilişkin soruşturmanın sürdüğünü açıkladı. Yetkililer, şu aşamada olayın inaçla ilişkili olduğuna dair bir bulgu bulunmadığını, ancak bu ihtimalin de araştırıldığını belirtti. Olayın nasıl gerçekleştiği henüz netlik kazanmazken, polis mevcut bilgiler doğrultusunda saldırının anti-İslamcı bir motivasyon taşıdığına dair herhangi bir bulgu bulunmadığını ancak bu ihtimalin de araştırıldığını belirtti.

Polis açıklamasında, ekiplerin olayın ayrıntılarını araştırmayı sürdürdüğü ve henüz gözaltına alınan bir şüphelinin bulunmadığı belirtildi.

HAZIRLAYAN:
Prof. Dr. Ekrem
Buğra Ekinci
ekrem.ekinci@tg.com.tr

DÜNDEN
BUGÜNE

NUREDDİN ZENGİ:

Bir ömürlük destan

✓ **Sultan Nureddin Zengi, Salâhaddin Eyyubi'yi yetiştirmiş ama onun kadar tanınmaz... Yahya Kemal, hükümdar için şöyle der: "Nureddin Zengi, İslamiyetin en minnettar olması icap eden insanlardandır. Müslümanlığı uyandırdı."**

Türk-İslâm tarihinde, hadiselerin seyrini değiştiren öyle zatlar vardır ki, adları gür bir seda ile değil, vakarla ve sükûnetle yükselir. Sultan Nureddin Mahmud Zengi (1118-1174) işte bu müstesna simalardandır. Onun hükmettiği coğrafyada, Haçlı istilası kasırgı gibi esiyordu. Ama o, adalet, takva, feraset ve cihad ruhıyla bu fırtınaya karşı bir kuvvetli set teşkil etti... Selçuklulara tabi Halep-Sam Atabeyi İmadeddin Zengi'nin oğludur. Atabey, Selçuklu şehzadelerinin askeri hocalarına verilen isimdir. Şehzadeler, tahsil çağına başlayınca merkezde bırakılmazlar, bir vilayete vali olarak gönderilirdi. Hakikatte vilayeti şehzade namına atabey idare ederdi. Zamanla bunlar yarı müstakil sultanlar hâline geldiler. Oğuzlar'ın Avsar boyundan olduğu tahmin edilen baba ve oğul, deha sahibi büyük asker ve devlet adamı idiler. Haçlılara karşı mücadele ve İslamiyet'i müdafaa ettiler. Mülkükada bir asırdan fazla hüküm süren ve İlhaneliler tarafından ortadan kaldırılan Zengiler, Orta Çağ tarihinde mühim bir yer tutar. Babası 1146'da ölüncü Nureddin Haleb'e, ağabeyi Kutbeddin Mevdu'da Musul'a

atabey oldu. Nureddin, Urfa'yı Haçlılardan kurtardı, Almanya İmparatoru III. Konrad ile Fransız Kralı VII. Louis tarafından kutsalın ve tehlikeli anılar taşıyan Şam'a yelsti (1148). Düşmanı büyük bir bozguna uğratarak şehri kurtardı.

İmparator, geri dur!

Haçlıların peşini bırakmadı. Toulouse Kontu Alphonse'u öldürüp oğlu Bertrand'ı esir aldı, Antakya Prensi Raymond'u yenip öldürdü (1149). Urfa Kontu II. Joscelin'i yenip esir aldı (1151). Kudüs Kralı III. Baudouin'i bozguna uğrattı (1157). Damacı Renaud de Chatillon'u esir aldı ki 17 sene Halep'te esir yaşamıştı.

Kumandanı Salâhaddin'in bir yandan Haçlılar'ın, bir yandan da Mısır'daki Şii Fâtîmler'in üzerine gönderdi. Fırsattan istifade Suriye'ye giren Bizans İmparatoru Manuel Komnenos üzerine yürüdü. Haçlılar'dan nefret eden imparator, Nureddin'le çarpışmaktan çekindi. Nureddin de Haleb'e çekildi. Bu kadar meşhur Avrupalı soylu kumandanları aynı zamanda mağlup etmesi hayret vericidir.

Abbasi halifesi, onun Musul, Elezire (Cizre), Erbil, Suriye ve Mısır sultanlığını tasdik eden bir menşur (ferman) yolladı. Bu esnada Şam'da 56 yaşında boğaz iltihabından vefat etti. Kendi yaptırdığı medreseye defnolundu... Nureddin'in oğullarından Melikü's-Sâlih İsmail, babasının vefatından sonra küçük yaşta tahta geçti. Nureddin'in en meşhur zevcesi İsmetüddin Hatun, Musul Atabeyi Tuğtegin kızıdır. Nureddin'in ölümünden sonra hem siyasi ittifak hem de oğlunun himayesi gayesiyle Salâhaddin Eyyubi ile evlenmiştir ki bu yüzden yersiz tenkit edilir.

Siyasi güç dengesi

Nureddin'in en büyük kusuru, kendisinden faziletle hiç de geri olmayan Anadolu Selçuklu Sultanı II. Kılıçarslan ile husumetidir. Tebasının yarısı **gayrimüslim** olan Sultan, Anadolu'da millî birliği hassasiyetle tesise çalışırken, **gayrimüslimleri** hoş tutarak ince bir siyaset takip ederdi. Ona göre daha basit düşünen Nureddin Zengi ise, Sultan'ın bundan dolayı tenkit eder, onu amme efrâkında gözden düşürmeye çalışırdı. Bunu İbnülsir anlatır.

İkisi arasındaki soğukluğun esasında siyasi nüfuz mücadelesi yatar. Sultan II. Kılıçarslan, Anadolu birliğini lemin için uğraşırken, ulku daha dar olan Nureddin Zengi, Danışmendileri Selçuklulara karşı denge unsuru olarak destekliyordu. Böylece iki hükümdar karşı karşıya geldi. Bu ufuk darlığı, Haçlıların Kudüs'ten atılmasını geciktirmişti. Nureddin Zengi, Halep ve Şam merkezli güçlü bir Suriye hâkimiyeti kurmuştu. Anadolu'da güçlenen bir Selçuklu Devleti, Zengiler için tehdit teşkil edebiliirdi. Sultan, Büyük Selçuklu İmparatorluğu'nu kuran hanedanından, Nureddin ise ba-

sit bir atabeyi idi. Sultan da Nureddin'in Anadolu işlerine müdahalesinden rahatsızdı. Nureddin zaman zaman Sultan II. Kılıçarslan'ın rakipleriyle, Ermeni Kralı ve Franklarla ve bilhassa Danışmendilerle siyasi ittifaklar yaptı. Bu da iki taraf arasında emniyetsizlik doğurdu.

Nureddin Zengi, 1157'de Anadolu'ya sefer tertipleyerek Sultan'ı baskı altına aldı. Tam o esnada Kudüs'teki Haçlılar Nureddin'in topraklarına hücum edince, Sultan'dan özür dileyerek geri çekildi. Sonra bir fırsat bulup Anadolu'ya yürüdü. 1173'te Kaysin'de iki ordu karşı karşıya geldi. Savaşın araya girenler, Sultan'ın basireti ve Nureddin'in boyun eğmesi üzerine muharebeyi önlədiler.

Bu da Anadolu'daki siyasi birliğin temini için geçirdi. Ancak Nureddin'in 1174'te ölümünden sonra Selçuklular Anadolu'da güç kazandı ve (Tokat, Amasya, Sivas, Kayseri gibi) Danışmendli topraklarını ele geçirdi. Buna mukabil Zengiler zayıfladı. Bu da ileride Selçukluların Bizans'a karşı daha güçlü hâle gelmesine, bilhassa 1176 Mıryokefalon zaferine zemin hazırladı.

Müslümanlığı uyandıran lider

Yahya Kemal diyor ki: "Rum Selçuklularının rehavete kapılıp güçsüz düşüğü ve Suriye'ye yardım edemediği bir zamanda imdadına Zengiler yetişti. Sultan Nureddin, İslamiyetin en minnettar olması icap eden bir insandır. Çok hamiyetli idi. Müslümanlığı uyandırdı. İşin başına geçince bütün Müslümanları mücadele azmi verdi. Herkes kendisine ümitle bağlandı. Şehit olmadıkça hayıflanıldı. (Bu sebeple Nureddin-i Şehid diye tanınır. Zira şehit olmayı samimi isteyen, İslamiyette şehit sayılır.) Nerede ise Kudüs'ü alacak. Mısır alınmadan Kudüs'ün alınmayacağını düşünerek Salâhaddin'i bu işle vazifelendirdi. Salâhaddin Mi-

sir'a hâkim oldu. Beraberce Kudüs'e yürümeye karar verdi. Bazı müslimler, Sultan Nureddin'in Salâhaddin'den güçleniği dedikodusunu yaydılar. Salâhaddin kendisine pusu kuruldundan şikâyetli, ayak sürüdü. Nureddin de bunu hıyanet olarak gördü. Ama Salâhaddin altan aldı. Tam o sırada Sultan Nureddin vefat etti. (Yahya Kemal'in Dürresi)

Bu sefer müslimler Sultan Nureddin'in küçük yaşta tahta çıkan oğlunu Salâhaddin'e karşı işkirttiler. Musul atabeyleri harekete geçip bazı toprakları aldılar. Nihayet Salâhaddin, Zengi topraklarını fethedip, ülkeyi dağılmasının önüne geçti. Nureddin'in emelini gerçekleştirerek Kudüs'ü aldı.

Bir irfan medeniyeti

Sultan Nureddin'in devlet siyasetindeki belki en parlak cihet, ilim ve hayra verdiği ehemmiyettir. İlim adamlarını ve sofileri himaye ederdi. Onun devrinde Şam ve Halep, âdeta birer irfan merkezi hâline geldi. Nizamülmülk'ün Nizamiye Medreselerine muadil Nuriye Medreselerini kurdu. Bir Bağdad ve şarkındaki, diğer Şam ve garbindaki İslâm beldelerinde asırlarca faaliyette gösterdi.

Dârülmükrâ (Kur'an mektebi), dârülhadis, dârülfîlâ, rasâhîne, ribat (karakol), han ve fakülterine yemek dağıtan maretler inşa ettirdi.

Fakir talebelere, âlimlere ve müderrislere vakıflar tahsis ederek ilim hayatını ihya etti. Bu sebeple tarihçiler, onun zamanını "Şam'ın adalet ve irfan asrı" diye tanımler.

Şam'da yaptırdığı hastane emsalsizdi. Tedavi, ilaç ve hizmet ücretsizdi. İslâm dünyasının en mükemmel hastanelerinden biridir. Birçok mesceidi ve **sami** inşa ettirmişti. Halep Ulucami'yî tamir edip genişletmişti. Mescidlerin gelirleri için büyük vakıflar kurmuştu. Şam surlarını tahkim etmiş, birçok kale ve hisar yaptırmıştı. Haçlılara karşı tampon bölgeler kurmuştu.

İslam dönemi felsefesi (1)

Bu yazıdan itibaren bir müddet İslam'da felsefe geleneğine dair birtakım mülahazaları paylaşacağım. Bu dizi, felsefe geleneğinin kendisine özgü karakteri nedeniyle tasavvut ve kelama ayrılan yazı dizilerinden biraz farklı olacak. Öncelikle başlıktaki "İslam dönemi" ifadesini biraz açmak istiyorum.

Hiz. Peygamber (sav) Miladi yedinci asrın başında 610 yılında ilk vahye mazhar oldu, 613 yılından itibaren de açık tebliğe memur oldu ve 622 yılına kadar Mekke'de tebliğ vazifesini ifa etti. 622 yılında Medine'ye hicret etti ve 632 yılının Haziran ayında (13 Rebülevvel/8 Haziran Pazartesi) dâr-ı bekâyâ irtihal edinceye değin Medine'de nübüvvet vazifesini yerini getirdi. İslam dininin oldukça ilginç ve kendisine mahsus bir karakteri ve tarihi vardır. Bu durum hem Hz. Peygamber'in velayet ve nübüvvet yönlerinin tamamını temsil etmesiyle hem de bu temsilde uyumlu şekilde İslam dininin tarihsel olarak yayılmasının keyfiyetiyle ilgilidir.

Bu bağlamda Hz. Muhammed (sav) bizim inançlarımıza göre peygamberler zincirinin sonunu ve aynı zamanda nübüvvet makamının kemalini temsil eder. Biz müslümanlar olarak böyle inanıyoruz fakat bu sadece müslüman olduğumuz için bizim tarafımızdan kabul edilebilir bir durum değildir. Bir kimse ister müslüman olsun ister olmasın şeyet önyargılarına mahkum olmasın. Hz. Muhammed'in (sav) tarihsel olarak nübüvvet geleneği içinde farklı bir konumda bulunduğunu idrak eder.

Meseleyi anlatabilmek için meşhur filozof Fârâbî'nin nübüvvet teorisinden yardım alabiliriz. Fârâbî'ye göre bir kimsenin nebi olması, insan ruhunun ulaşabileceği hakikat bilgisini sadece filozoflar gibi eğitilmiş insanların değil, sıradan insanların anlayabileceği seviyede ifade edebileceği, dolayısıyla sıradan insanların hakikat bilgisine uygun bir hayat sürebilmeleri için ihtiyaç duyduğu ahlâkî, hukukî vs. yasalar (şeriat) vazedebilecek yetkinliğe sahip olması demektir. Böyle bir yetkinlik bir riyazet ve eğitimle elde edilemeyeceğinden nübüvvet melekesinin bir insanda ilâhî inayetle zaten verili olması gerekir. Peygamberler arasında da farklılıklar vardır. Kimileri kendi bulunduğu belde için, kimileri bir bölge için, kimileri bir dönemde bütün insanlar için kimileri de bütün dönemleri kusatacak şekilde bütün insan fertleri için yasalar vazetme kabiliyetine sahiptir. Yani peygamberler arasında bir çarpıda sayılması mümkün olmayan bir yelpazede sıralanan yetkinlik farkı vardır. Bu yelpazemin zirvesinde, hakikat bilgisini ancak bir filozofun ulaşabileceği seviyede akli olarak kavramanın yanı sıra bütün dönemlerde tüm insanları kavrayıp uyabileceği yasalar vazedebilen nebiler bulunur. Fârâbî bu seviyedeki peygamberlere filozof-nebiler adını verir.

Filozof-nebi terkindeki filozof kelimesi, peygamberin hakikat bilgisini, nebi kelimesi

ise hakikat bilgisini yasalar formunda diğer insanlara ulaştırma melekesini ifade eder. Fârâbî'ye göre insan seviyesinde ulaşılabilir en yüksek yetkinliği de bu

mertebedeki nebiler temsil eder.

Bu gruptaki nebilerin temel özelliği, hakikat bilgisini uyumlu siyasi ve içtimai düzen, Fârâbî'nin ifadeleriyle "din" veya "millet" karmalıdır. Filozof-nebi, insanların hem

ÖMER TÜRKER
omer.turker@yenisafak.com.tr

insanlık haysiyetine yaraşır şekilde yaşayabilmesi için hangi kurallara uyması gerektiğini hem bu kurallarn esasında bulunan ve insan ruhunun ebedi mutluluğuna ulaşmasını mümkün kılan inançların neler olduğunu tayin eder.

Fârâbî burada anlatılması mümkün olmayan ve epeyce ayrıntı barındıran bu teorisi genel bir peygamberlik açıklaması olarak vazesse de gerçekte bu teorinin çıkış noktası Hz. Muhammed (sav) örneğidir. Filozof, Hz. Peygamber'i genel olarak peygamberlik olgusunu tahlil için ayna haline getirdi ve bütün peygamberlik tecrübelerini Hz. Peygamber'in tecrübisine nispetle değerlendirdi. Bunun anlamı şudur: Gerçekte peygamberlik haklarında inançlardan davranışlara kadar düşünülebilecek her türlü yetkinlik Hz. Peygamber'de temasa edilebilmektedir. Bu sebeple Hz. Peygamber'in bilgi ve davranış yönlerinin tamamını içerecek şekilde tecrübesi, bir mihenk vazifesi görmektedir. Nitekim Hz. Peygamber'in dışında herhangi bir peygamber tarafından hakikat bilgisine uygun sifirden inşa edilmiş bir siyasi ve içtimai düzen örneğini bilmiyoruz. Evet, bildiğimiz kadaryla yöneticilik yapan hatta sultanlık yapan peygamberler dahi var olmuştur fakat bir peygamberin şeriatının yani hakikat bilgisine uygun sifirden inşa edilmiş bir düzen örneği Hz. Peygamber öncesinde görülmemektedir. Sonrasında da zaten yoktur. Yok derken sadece biz inanmadığımız için değil, bilinen tarihte de bulunmamaktadır. Ne böyle bir teğebbüs ne de böyle bir iddia vardır.

İbnü'l-Arabî'nin Füsûsü'l-Hikem'deki tavrıyla söyleyecek olursak bir peygamberin hikmeti yani marifet ve yaşantısı, ümmetine kendi karakterini verir. Karakter verme ifadesini olabildiğince geniş anlayalım. Ümmetin kulluk bilinci, velayet mertebeleri ve yaşam tarzları, inanç ve davranış boyutuyla şeriat içinde kaldığı sürece esas itibarıyla o ümmetin peygamberinin sahip olduğu marifet ve hikmetin bir tefsiri olarak ortaya çıkar. Gerçekten de Hz. Peygamber'in tebliği, Fârâbî'nin dediği gibi insan hayatının bütün yönlerini ilgilendiren bir mille insani ilen İslam'ın yayıldığı İbnü'l-Arabî'nin dediği gibi Hz. Peygamber'den karakterini alan İslam milletinin bilinen dünyanın büyük kısmında yeni bir siyasi ve içtimai düzen oluşturup kendine mahsus hususiyetlere sahip bir hayat tarzı başlatması şeklindedir. Şimdi medenî dünyaya dönüştüren bu hayat tarzının felsefe geleneğini anlamak için elzem olan ayrıntılarına genel bir bakış yapılabilir.

Gazzelinin Nazi kamplarındaki Yahudi'den farkı veya Hitler ile Netanyahu'nun farksızlığı

Gazze'de ateşkesten sonra sızdırılan barbar İsrail saldırılarını durmadı ama sanki Gazze'ye ilgi de yardımlar da büyük ölçüde durmuş vaziyette. Oysa Gazze'ye ilgi orada canlarını, mallarını ortaya koyan yiğit Gazze halkından ziyade ilgilenenleri ihyâ edecek bir ilgidir.

Bingöl'deki panelde Gazze'nin bir acizlik, bir zavallılık, bir dram hikâyesi değil bir direniş, isyan ve bütün insanlığa yeni bir umut hikâyesi olduğunu vurguladık. Bu laf olsun diye söylemiş bir söz değil. **Gazze halkı kimseden yardım umarak bu yola koyulmadı. Kendini kimseye ve kimse için değil sadece Allah'a ve Allah için adanmış bir özgürlük yoluna girdi.** Bu yola şehadet de, bugün çektiği şeyler de dahildi ve çektiğinden dolayı şimdiye kadar en ufak bir tenezzül, bir pişmanlık göstermedi veya geri adım atmadı.

Onlar açısından bu yola dünyanın da Müslümanların da acizlikleri veya ilgisizlikleri hatta ihanetleri de dahildi. Onların bu yolda ortaya koydukları fedakârlık bütün dünyaya hüküm olan eşya düzeninden mustarip olanlara bir umut ışığı yakıyor. İnsan bu dünyada aşağılık mahluklara tanrı diyerek boyun eğmek zorunda olmadığını gösteriyor. Kula kulluğun insanın kanısızlığından bir normal olduğu bir yerde başka bir ihtimal de gösteriyor.

Bugün Filistin halkına Nazi kamplarında babalarının-deadelerinin maruz kaldıklarının aynısını hatta beterini yaşatmaya çalışan İsrail kendi eski düşmanına yeterince benzedi. Ama bugün aynı zulmü çektiği Filistinlileri kendisine benzetmedi, benzetemiyor. **Aralarındaki fark tam da Musa ile Firavun arasındaki fark kadar. İbrahim ile Nemrut arasındaki fark kadar.** Yahudi anlatısındaki İshak ile Kur'an anlatısındaki İshak veya İsmail kadar. Nazi kamplarında maruz kalan Holokost'ta yitirilene Yahudi mağdur bir zavallıdır, bir mazlum bir kurban, bir çıplak hayat bir *homo sacer*'dir. **Onun mazluluğundan, mağdurluğundan insanlığa seslenecek "İmdat" gığığundan başka bir şey yoktur.** Oradan kurtulduğu takdirde de insanlık için vaat ettiği hüncün, kin ve öfkeden ve intikamdan başka bir şey yoktur.

Nitekim oradan kurtulduktan sonra sadece kendisine o zulümleri yapanlardan değil bütün insanlıktan intikam alma yoluna girdi. Başta "bir daha asla!" sloganıyla bütün soykırım ihtimallerine yolu kapatan bir erdem kuralını işledi. Ama zamanla o kural bile sadece Yahudilere, hatta sadece İsrail devletine yarayacak şekilde bir sömürü tezgahına dönüştü. Kendi çektiği acıların üzerinden bütün dünyaya kendini alsaklı ilan etti. **Bütün insan hakları söylemini, uluslararası hukuk düzenini, ekonomik düzeni kendi acılarının tazminatına dönüştürmek şeklinde yorumladı.** Soykırım acılarını bile kendi tekeline aldı. Başka kimsenin acılarının kayda değer

olmadığı izlenimini başanlı bir biçimde işledi. **Tanrısun kendisine verdiği on emiri bile Yahudi olmayanlar için askıya aldı:** Oldürdü, yalan söyledi, fuhuş-zinayı-pornografiyi yaydı, çaldı, faiz düzeniyle insanlığı iliklerine kadar sömürdü, komşusunun bütün haklarını yok saydı, tecavüz etti. **Bütün bunların mazereti vardı onun için: Holokost mağduriyeti.** Bir mağduriyetten bu kadar bitimsiz bir öfke ve intikam: işte İsrail. Nazi kamplarındaki zavallı, mağdur, aciz, garazsiz Yahudi'nin insanlığa vaat ettiği ve doğurduğu kıyım makinesidir İsrail.

Gazzeliler ise bugün çektiği acılar ortada olsa da, Nazilere fazlasıyla benzemis olan düşmanları karşısında, asla düşmanlarına benzemiyorlar. İsrail terör makinasının karşısında acizlik sergilemiyorlar, saf mazlum ve mağdur değiller, pes etmiyorlar, soykırım makinasının önünde ölüyü oynamıyorlar, Nazi kamplarının *Muselman* imgesi gibi eğilmiyorlar. Matum Nazi kamplarında tam da bu tükenmişlik noktasına gelmiş, dibe vurmuş, vücutları kambur eğrisi sergileyen insanlara kampın diğer mağdurlarının takıldıkları isimdir *Muselman*. Oysa onlar *Müslüman* değildiler. O kamplarda, o hallerinde bile *Müslümanlar* hakkındaki aşağılayıcı oryantalist imgeyi işlemeye devam ediyorlarmış.

7 Ekim'de Gazzeli, bütün dünyadan Holokost'un intikamını almaya ahdetmiş, zamanın Nazisi hâline gelmiş bir güce karşı adeta bütün insanlık adına itiraz eden, direnen bir özne olarak ortaya çıktı. Bugün ise Gazze halkı, yalnızca İsrail'den ve onun hamisi olan ABD'den değil; onların yaptıklarını sınırsız bir suskunlukla seyreden, hatta yer yer içten içe bundan memnuniyet duyan rejimlerden de büyük acılar çekiyor. Fakat buna rağmen Gazzeli, yaşadığı acıların bir intikam gerekçesine dönüştüren bir yaklaşım içinde değil. Bu çok büyük, çok hayati bir fark. Tam da dediğimiz gibi Firavun ile Musa, İbrahim ile Nemrut arasındaki fark gibidir.

Gazzeliler bugün bu zulme karşı çıkarak bütün dünyadan bir alacak talep etmiyorlar. Kendi özgürlüklerinin mücadelesini veriyorlar. **Hapishanenin ardında da olsalar, zincirlerle vurulmuş da olsalar, Allah'a, sadece Allah'a dayandıkları sürece özgür olduklarını, kula kul olmayacaklarını ilan ediyorlar** (*Akhi ente hurrun...*). Kendi acılarını drammatize ederek buradan bir acizlik edebiyatıyla insanları kendilerine acındırma ve buradan insanlara bir fatura, bir intikam hesabı çıkarmıyorlar. Bilakis duruşlarıyla bütün insanları bu eşya düzeninin elinde esir ve kul hale gelmiş olduğunu ifşa ediyorlar, bütün insanlara bu esaretten kurtuluş, kula kulluktan sıyrılış yolunun mümkün olduğunu gösteriyorlar. **Bir iyilik, bir ihşan talep etmiyorlar, bir iyilik vermeyi teklif ediyorlar ve duruşlarıyla bunu vaat ediyorlar.** Gazze ile ilgilenecek bu teklife cabet etmek, esaretten kurtuluş için umutları yeşertir, insanı ihyâ eder.

YASIN AKTAY
yasin.aktay@yeniayfak.com.tr